

Euroopan talous ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Vihreä kirja sovellettavasta lainsäädännöstä ja tuomioistuimen toimivallasta avioeroasioissa”

KOM(2005) 82 lopullinen

(2006/C 24/08)

Euroopan komissio päätti 14. maaliskuuta 2005 Euroopan yhteisön perustamissopimuksen 262 artiklan nojalla pyytää Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunnon aiheesta *Vihreä kirja sovellettavasta lainsäädännöstä ja tuomioistuimen toimivallasta avioeroasioissa*.

Asian valmistelusta vastannut ”työllisyys, sosiaaliasioiden, kansalaisuus” -erityisjaosto antoi lausuntonsa 5. syyskuuta 2005. Esittelijä oli Daniel **Retureau**.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitea hyväksyi 28.–29. syyskuuta 2005 pitämässään 420. täysistunnossa (syyskuun 28. päivän kokouksessa) seuraavan lausunnon äänin 161 puolesta, 4 vastaan 8:n pidättyessä äänestämästä.

1. Komission ehdotuksen esittely kommentteineen

— jota ei ole periaatteessa mahdollista purkaa — kanonisen oikeuden hyväksymien syiden perusteella⁽¹⁾

1.1 Komissio on julkaissut vihreän kirjan, jossa käynnistetään keskustelu toimivallasta, lainvalinnasta sekä vastavuoroisesta tunnustamisesta kansainvälisissä avioerotilanteissa. Soveltamisala ehdotetaan kuitenkin rajoitettavaksi unionin jäsenvaltioihin (huomautettakoon, että vihreässä kirjassa perintö- ja testamenttioikeudesta ehdotetaan kyseisen lainsäädännön soveltamista myös unionin ulkopuolisissa maissa oleviin henkilöihin ja omaisuuteen).

— kahdenväliset yleissopimukset ja erityisesti Suomen ja Ruotsin välinen yleissopimus, jonka soveltamista kyseiset maat jatkavat; eräät jäsenvaltiot ovat tehneet sopimuksia myös unionin ulkopuolisten maiden kanssa perheoikeudellisissa asioissa sovellettavasta lainsäädännöstä ja etenkin ulkomaisten avioliittojen ja avioerojen tunnustamisesta

1.2 On olemassa useita kansainvälisiä sopimuksia, jotka koskevat aihetta suoraan tai välillisesti:

— perussopimukseen liitettyjen pöytäkirjojen sisältämät osallistumista koskevat (*opt in*) ja vapauttavat (*opt out*) lausekkeet, joiden perusteella yksityisoikeudellinen lainsäädäntö ei koske Tanskaa ja joiden perusteella Yhdistyneelle kuningaskunnalle ja Irlannille annetaan mahdollisuus päättää, sitooko tietty yksityisoikeudellinen säädös niitä vai ei.

— ihmisoikeuksia koskevat Yhdistyneiden Kansakuntien yleissopimukset vuodelta 1966 sekä eurooppalaiset yleissopimukset, joissa tunnustetaan vapaus avioliiton solmimiseen ja todetaan, että ollakseen pätevä avioliitto on solmittava vapaasta tahdosta ja täydestä suostumuksesta

— vuonna 1970 tehty Haagin yleissopimus, joka koskee tuomioistuimen toimivaltaa, toimivaltaperusteita ja päätösten tunnustamista avio- ja asumuseroasioissa; unionin jäsenvaltioista sopimuksen ovat hyväksyneet Kypros, Tanska, Viro, Suomi, Latvia, Liettua ja Luxemburg

1.3 Aihe on kiistämättä monimutkainen, sillä siihen liittyy erilaisten uskontojen ja kulttuurien erityispiirteitä, jotka ovat juurtuneet syvästi kollektiiviseen tietoisuuteen mutta ovat samalla jo vuosikymmenien ajan kokeneet perusteellisia muutoksia, kuten perheoikeuden ala yleensä. Kun otetaan huomioon henkilöiden vapaa liikkuvuus, lainsäätäjät, jotka toimii oikeuteen, ja turvallisuuteen perustuvalla eurooppalaisella alueella, ei voi kuitenkaan sivuuttaa sitä seikkaa, että huomattava osa avioliitoista päättyy eroon ja että yhä useammassa tapauksessa kyseessä on ”kansainvälinen” liitto.

— Bryssel II -asetus eli asetus N:o 2201/2003 tuomioistuimen toimivallasta sekä tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta Euroopan unionissa avioliittoa ja vanhempainvastuuta koskevilla asioissa; kyseinen asetus, jota ei sovelleta Tanskaan, korvaa edellä mainitun Haagin yleissopimuksen kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa Tanskaa lukuun ottamatta

— yleissopimukset, jotka Vatikaani on tehnyt Portugalin, Espanjan, Maltaan sekä Italian kanssa ja jotka koskevat konkordatin mukaista avioliittoa ja sen purkamista sekä Vatikaanin tuomioistuimen päätösten tunnustamista (kuurian tuomioistuimen *Sacra Romana Rotan* toimivalta julistaa pätemättömäksi konkordatin mukainen avioliitto

⁽¹⁾ Huomattakoon, että Espanjan parlamentti sai joulukuussa 2004 käsiteltäväkseen lakiehdotuksen, jolla muutetaan avioliittoon ja avioeroon sovellettavaa kansallista lainsäädäntöä. Samaa sukupuolta olevien henkilöiden välinen avioliitto, jota kirkko vastustaa voimakkaasti, hyväksyttiin Espanjassa äskettäin (tällainen avioliitto on jo mahdollinen useissa unionin jäsenvaltioissa). Ranskassa kaksi henkilöä, joilla ei ole laillista oikeutta solmia avioliittoa, voivat tehdä siviilioikeudellisen sopimuksen, nk. PACS-sopimuksen (*pacte civil de solidarité*), joka rekisteröidään tuomioistuimessa ja joka on eräänlainen avioliiton korvike. Avioliitto ja avioliiton tapaiset liitot sallitaan instituutioina ja/tai sopimusmuotoisina edelleen ainoastaan laillisen iän saavuttaneille ja inestien kieltö on edelleen voimassa. On syytä pohtia, tulisiko Ranskan PACS-sopimusten kaltaisten siviilisopimusten purkaminen sisällyttää vihreässä kirjassa ehdotettuun avioeroja koskevaan säädösehdotukseen vai tulisiko niiden kuulua yksinkertaisesti sopimusveloitteisiin sovellettavan lainsäädännön piiriin.

1.4 Kansallisten perhelainsäädäntöjen nykyinen kehitys perustuu pääasiallisesti demokratian (parlamenttien lainsäädäntävalta) sekä yksilön vapauden ja yhdenvertaisuuden käsitteisiin, jotka kuuluvat oikeusjärjestyksen perusteisiin ja ovat pakottavia sekä Euroopan yhteisössä että sen jäsenvaltioissa. Perheoikeuden voidaankin havaita kehittyvän sopimus pohjaiseen suuntaan (avioliitto tai siviilioikeudellinen sopimus samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä, sopimusavioero, perintöä koskevat sopimukset jne.).

1.5 Vaikuttaa siltä, että kyseinen kehitys on peruuttamaton, vaikkakin toteutuu eri tahtia. Varsin syvälle juurtuneiden uskonnollisten näkemysten kulttuurisella painoarvolla näyttäisi olevan merkitystä muutosten nopeudelle ja sisällölle. Muutokset voivat joutua ristiriitaan pitkistä perinteistä juontuvien käsitysten ja sääntöjen sekä niitä heijastavien oikeudellisten ja yhteiskunnallisten käsitysten ja käsitteiden kanssa.

1.6 Avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamisen ehtoja ja vaikutuksia koskevissa jäsenvaltioiden lainsäädännöissä on paljon eroja. Yhdessä jäsenvaltiossa ei tunnusteta avioeroa (Malta). Vihreässä kirjassa ehdotetaan sen vuoksi (viisaasti), että aineellisen oikeuden yhdenmukaistamiseen ei ryhdytä.

1.7 Vihreässä kirjassa ehdotetaan kahta erisuuntaista lainsäädäntömahdollisuutta sellaisten tapausten varalle, joissa avioeroon liittyy kansainvälinen (eurooppalainen) näkökulma:

— säädetään tuomioistuimen toimivallasta (toimivaltaisen oikeuspaikan määrittely ja sen päätösten tunnustaminen kaikissa jäsenvaltioissa)

— määritellään, mitä lainsäädäntöä toimivaltaisen tuomioistuimen on sovellettava.

1.8 Bryssel II -asetuksen säännöksiä, jotka koskevat toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen valintaa ja oikeuden päätösten vastavuoroista tunnustamista ilman täytäntöönpanomenettelyä, sovelletaan jo avioeroasioissa. Kysymys kuuluu, ovatko säännökset riittäviä nykyisellään ja missä määrin yksittäinen valtio voi vastustaa oman oikeusjärjestyksensä sääntösten perusteella sellaisen tuomion täytäntöönpanoa, jonka on antanut erilaista aineellista oikeutta (mutta ei välttämättä tavannukaista kansallista lainsäädäntöään) soveltavan toisen jäsenvaltion toimivaltainen tuomioistuin.

1.9 Huomattavan ongelman aiheuttaa se, että kansalliset säännökset, joiden perusteella ratkaistaan, voidaanko avioerohakemus ottaa tutkittavaksi kansainvälisessä erotilanteessa, ovat hyvin erilaisia. On mahdollista, että tietyissä tapauksissa avioerohakemusta ei voida ottaa tutkittavaksi minkään jäsenvaltion tuomioistuimessa. Kyseisenlaisessa tilanteessa osapuolilta evätään oikeus vedota tuomioistuimeen, mikä on perusoikeuksien vastaista, eikä sitä siis voida pitää hyväksyttävänä.

1.10 Olisi säädettävä toimivallan myöntämistä koskeva sääntö, jotta vältettäisiin tällainen oikeussuojan epääminen, mutta minkälainen sääntö sitten tulisi olla?

1.11 Toisinaan sovellettava lainsäädäntö helpottaa avioero-prosessia, toisinaan pitkittää tai monimutkaistaa sitä tai jopa asettaa rajoituksia perusteluille ja ehdoille, joihin prosessissa on mahdollista vedota. Mikäli oikeuspaikan laki olisi ainoa mahdollinen sovellettava laki ja ensimmäisenä kanteen esittänyt voisi valita kanteensa kannalta suotuisimman tuomioistuimen ja kansallisen lainsäädännön, seurauksena saattaisi olla "kanteiden kilpajuoksu". Toinen osapuoli saattaisi kuitenkin katsoa joutuvansa kärsimään vahinkoa, koska avioeroon tällöin sovellettava laki ei välttämättä vastaa hänen odotuksiaan siksi, että sillä ei esimerkiksi ole lainkaan tai juurikaan siteitä avioliittoon sovellettavaan lakiin ja aviopuolisoiden kansalaisuuteen.

1.12 Olisiko siis sallittava kanteen siirtäminen toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen, mikäli vastaaja perustelee siirtoa sillä, että siteet jonkin toisen oikeuspaikan lakiin ovat vahvemmat tai yhtä pätevät, tai mikäli siteitä tuomioistuimeen, johon kanne on ensimmäisenä jätetty, ja sen kanteeseen soveltamiin aineellisen oikeuden sääntöihin on objektiivisesti tarkasteltuna hyvin vähän tai ei lainkaan?

1.13 Kanteen siirtämismahdollisuus tulisi sallia — pyrkien kuitenkin välttämään "pallottelua" eri tuomioistuinten välillä — ja siirtämisestä tulisi päättää riittävän lyhyessä määräajassa (kiireellisyysmenettely), jotta vältetään taktikointi, jolla pyritään lykkäämään kanteen varsinaista käsittelyä. Osapuolilla on oikeus saada lopullinen päätös kohtuullisessa määräajassa myös riitaisissa avioerotapauksissa.

1.14 Kansalliset tuomioistuimet soveltavat tapauksesta riippuen oman maansa yleistä oikeutta tai kansainvälisestä yksityisoikeudesta johdettuja kansallisia sääntöjä. Unionin ulkopuolisen maan sääntöjen soveltaminen, jota vihreässä kirjassa ei käsitellä (esimerkiksi aviopuolisoiden yksilön oikeudet), on kuitenkin tärkeä kysymys, mikäli toinen puolisoista tai molemmat ovat kolmannen maan kansalaisia, mikä on Euroopassa melko tavallista.

1.15 Komitea kannattaa vihreässä kirjassa ehdotettuja suuntaviivoja ja esittää, että kanteen siirtämistä unionin ulkopuoliseen maahan vältettäisiin aina, jos toisella puolisoista on Euroopan unionin kansalaisuus, riippumatta siitä, mitä lainsäädäntöä avioliittoon sovelletaan.

1.16 Avioeron tunnustamisen lisäksi olisi pohdittava myös avioliiton pätemättömäksi julistamisen ja asumuseron tunnustamista. Pätemättömäksi julistamisen ehtoja ja vaikutuksia koskevat jäsenvaltioiden lainsäädännöt poikkeavat toisistaan (erityisesti luulotellun avioliiton osalta). Toisaalta kaikkien jäsenvaltioiden on tunnustettava omalla alueellaan jossakin toisessa jäsenvaltiossa myönnetty avioero ja myös kaikki siitä johtuvat oikeusvaikutukset sekä varallisuusoikeudelliset ja henkilöiden oikeudellista asemaa koskevat vaikutukset, vaikka niiden omassa lainsäädännössä ei avioerosta säädettäisikään.

1.17 Haagin yleissopimuksessa luetellut toimivaltaperusteet ovat tärkeysjärjestyksessä seuraavat: kantajan asuinpaikka (*common law* -oikeudessa kotipaikka) tai vähintään yhden vuoden yhtäjaksoinen asuminen maassa, jonka tuomioistuimessa kante on nostettu, ^(?) puolisoiden viimeinen yhteinen asuinpaikka ennen kanteen nostamista sekä puolisoiden tai vähintään yhden puolison kansalaisuus.

1.18 Asetuksen N:o 2201/2003 johdanto-osan kahdeksannessa perustelukappaleessa todetaan, että ”avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevien tuomioiden osalta tätä asetusta olisi sovellettava ainoastaan aviosuhteen purkamiseen eikä siinä pitäisi käsitellä kysymyksiä esimerkiksi avioeron syistä, avioliiton varallisuus oikeudellisista vaikutuksista tai muista mahdollisista liitännäistoimenpiteistä” (on kuitenkin tunnustettava, että avioeron taloudelliset ja muut seuraukset voivat vaihdella toimivaltaisesta oikeuspaikasta ja sovellettavasta lainsäädännöstä riippuen ja että puoliset voivat ottaa kyseiset seuraukset huomioon tuomioistuinta valitessaan).

1.19 Kansallisten tuomioistuinten lopulliset päätökset tulisi lisäksi tunnustaa automaattisesti kaikkialla unionissa ilman erillistä vahvistamismenettelyä tai mahdollisuutta vedota perusteisiin täytäntöönpanosta kieltäytymiseksi ^(?). Päätöksen täytäntöönpanemiseksi myönnettyyn todistukseen ei pitäisi tällöin voida hakea muutosta.

1.20 Yleinen toimivalta määräytyy alueen mukaan (jäsenvaltio tai, kun kyseessä on Yhdistynyt kuningaskunta, jossa sovelletaan eri lainsäädäntöä Englannissa, Walesissa, Skotlannissa, Pohjois-Irlannissa ja Gibraltarissa, juridinen alue jäsenvaltiossa). Haagin kriteerit esitetään asetuksessa käytännössä samassa järjestyksessä kuin Haagin yleissopimuksessa, mutta uudeksi kriteeriksi on lisätty jommankumman puolison asuinpaikka, silloin kun puoliset jättävät yhteisen hakemuksen. Kansalaisuuden osalta säädetään, että puolisoiden kansalaisuuden tulee olla sama riippumatta siitä, mikä on heidän asuinpaikkansa tai todellinen kotipaikkansa, mikäli hakemus halutaan jättää alkuperäisessä kotimaassa. Jos hakija on asuinmaansa kansalainen, riittää, että hän on asunut kyseisessä maassa vähintään kuuden kuukauden ajan.

1.21 Toimivaltaa muissa tapauksissa koskevan 7 artiklan 2 kohdan mukaan unionin jäsenvaltion kansalainen voi esittää kanteensa asuinmaassaan ja nojautua asuinmaansa soveltamiin toimivaltasääntöihin, mikäli hänen puolisonsa on kolmannen maan kansalainen tai puolison asuinpaikka (tai *common law* -lainsäädännön mukaan ”kotipaikka”) ei ole missään jäsenvaltiossa. Ongelmaksi voi kuitenkin muodostua positiivinen toimivaltaristiriita, mikäli toinen puoliso on nostanut kanteen unionin ulkopuolisessa valtiossa. Huomattakoon lisäksi, että mikäli minkään jäsenvaltion tuomioistuin ei ole toimivaltainen, vaan toimivalta on jonkin kolmannen maan tuomioistuimella ja mikäli eronneista puolisoista toisella tai molemmilla on jonkin jäsenvaltion kansalaisuus tai toinen tai jompikumpi asettuisi asumaan johonkin jäsenvaltioon ja tuomio haluttaisiin tunnust-

^(?) Eräissä jäsenvaltioissa kuuden kuukauden yhtäjaksoinen asuminen riittää.

^(?) Lukuun ottamatta mahdollista oikeusjärjestyksen perusteiden pakottavuuteen nojautuvaa varaumaa, jonka tulkinnan tulee olla tiukka.

tettavaksi kaikissa jäsenvaltioissa tai vähintäänkin siinä tai niissä jäsenvaltioissa, jonka kansalaisia puoliso tai puoliset ovat tai jossa on heidän asuinpaikkansa, tuomioon sovellettaisiin kyseisissä jäsenvaltioissa ulkomaisiin tuomioihin sovellettavaa lainsäädäntöä tai mahdollisten kansainvälisten sopimusten vasta-uuoroista tunnustamista koskevia säännöksiä. Pitäisikö Bryssel II -asetusta tarkistaa jäsenvaltioiden kansalaisten osalta tällaisten tilanteiden varalta?

1.22 Toimivallan myöntämistä koskevia perusteita on siis määritelty yhteisön asetuksessa enemmän kuin Haagin yleissopimuksessa ja ne ovat selvempiä. Yhteisön asetuksessa mainitut kriteerit tulisi ottaa erityisessä avioeroasetuksessa määriteltävien kriteerien perustaksi (esimerkiksi viittaamalla niihin sekä tuomioiden vastavuuoroista tunnustamista koskeviin kriteereihin).

1.23 Haagin yleissopimukseen ja edellä mainittuun Bryssel II -asetukseen ei kuitenkaan sisälly avioeroon sovellettavaa lakia koskevia säännöksiä, ja asetuksen soveltamisala rajoittuu varsinaiseen avioeroon, asumuseroon ja avioliiton pätemättömäksi julistamiseen ulottumatta avioliiton purkamisen syihin tai seurauksiin, joihin sovelletaan kulloistakin kansallista lainsäädäntöä.

1.24 Huomattakoon, että esimerkiksi Saksassa noin 15 prosenttia avioeroa, asumuseroa ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevista hakemuksista koskee eri kansalaisuuksia olevia aviopareja. Ei ole tiedossa, paljonko eri jäsenvaltioissa on sellaisia avioeroja, joihin liittyy yhteisöulottuvuus.

2. Lisähuomautukset ja komitean ehdotukset

2.1 Lainvalintasääntöinä sovelletaan nykyään sen jäsenvaltion sääntöjä, jossa sijaitsevaan tuomioistuimeen kante on esitetty. Sovellettavaa lainsäädäntöä koskeva ratkaisu voi tämän seurauksena olla samassa tilanteessa maittain hyvin erilainen sen mukaan, missä maassa kante on esitetty.

2.2 Vihreässä kirjassa mainitaan joukko tarkoin valikoituja aiheeseen liittyviä esimerkkejä sekä toimivaltakysymyksistä — jotka voivat aiheuttaa toimivaltaristiriidan ja johtaa oikeus-suojan epäämiseen — että ratkaisujen moninaisuudesta. On mahdollista, että tuloksena on ratkaisu, joka on jommankumman tai jopa molempien osapuolien odotusten vastainen. Seurauksena on joka tapauksessa tietty epävarmuus ja tietyissä tapauksissa ennakoitavuuden puute. Lisäksi tilanne saattaa johtaa edullisimman tuomioistuimen etsintään ja ”kanteiden kilpajuoksuun” Bryssel II -asetuksen vireilläolossäännöksen johdosta (toimivaltainen tuomioistuin on se, jossa kante on ensin nostettu, mikäli liittymäperuste on olemassa).

2.3 Ongelmaksi muodostuvat erityisesti tapaukset, joissa aviopuolisoilla ei ole saman maan kansalaisuutta eikä yhteistä asuinpaikkaa tai joissa heillä on saman maan kansalaisuus mutta he eivät asu kyseisessä maassa.

2.4 Tällaisten tilanteiden osalta komitea yhtyy kantaan, jonka mukaan osapuolille tulisi jättää tietynasteinen vapaus valita sovellettava lainsäädäntö tai vastaajalle mahdollisuus vedota sovellettavaa lakia koskeviin odotuksiinsa tai pyytää siirtoa toiseen tuomioistuimeen, johon avioliitolla on oletettavasti eniten objektiivisia siteitä. Tilanteissa, joissa kantaja vetoaa tiettyyn tuomioistuimeen ja sen soveltamaan tavanomaiseen lakiin ja vastaaja puolestaan johonkin toiseen toimivaltaiseen tuomioistuimeen tai toiseen sovellettavaan lakiin, toimivaltaista tuomioistuinta tai lainsäädäntöä koskeva ennakkopäätös tulisi tehdä siinä ensimmäisen oikeusasteen tuomioistuimessa, johon kantaja on kanteen ensiksi esittänyt, ja päätös tulisi tehdä kiireellisyysmenettelyä noudattaen.

2.5 Mikäli ainoa liittymäperuste on toisen osapuolen kansalaisuus, asetus velvoittaa noudattamaan pariskunnan asuinpaikan tuomioistuimen toimivaltaa, jolloin sovellettava lainsäädäntö ei välttämättä vastaa heidän yhteisiä odotuksiaan (esimerkiksi toivetta soveltaa sen maan lainsäädäntöä, johon avioliitolla on läheisemmät yhteydet).

2.6 Osapuolten valinta-oikeus tulisi tällöin voida ottaa huomioon sen sijaan, että tyydyttäisiin kaavamaisesti soveltamaan liittymäperusteita. Osapuolille voitaisiin esimerkiksi antaa mahdollisuus valita kansalaisuuden mukaan määräytyvän tai oikeuspaikan lain välillä mutta ilman siirtomahdollisuutta.

2.7 Tietyt jäsenvaltiot (Italia, Portugali, Espanja ja Malta ⁽⁴⁾) ovat ilmoittaneet alistavansa kirkollisen tuomioistuimen antaman avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan kanonisen oikeuden tuomion siviilituomioistuimiensa tunnustettavaksi Pyhän istuimen kanssa tehdyn konkordatin tai yleissopimuksen perusteella. Pätemättömäksi julistaminen kanonisessa oikeudessa saattaisi aiheuttaa ristiriidan muiden jäsenvaltioiden lainsäädännön kanssa menettelysistä tai sen vuoksi, että niissä ei tunnusteta pätemättömäksi julistamisen kanonisia perusteita. ⁽⁵⁾

2.8 Valtion, jonka tuomioistuimessa kante on nostettu, tulisi kieltäytyä kirkollisen tuomioistuimen päätöksen täytäntöönpanemisesta tai tunnustamisesta, mikäli kyseinen päätös aiheuttaa sisältöä tai menettelyä koskevan ristiriidan valtion oman oikeusjärjestyksen tai ihmisoikeuksien ja perusvapauksien suojaamiseksi tehdyn eurooppalaisen yleissopimuksen kanssa. Vastaajan tulisi tällöin voida käynnistää avioliiton pätemättömäksi julistamista, asumuseroa tai avioeroa koskeva normaali siviilioikeudenkäynti. Muutoin avioeroa hakeville ei jäisi muuta mahdollisuutta kuin vedota Strasbourgissa toimivaan Euroopan ihmisoikeustuomioistuimeen, mikä saattaisi pitkittää menettelyä aiheuttomasti.

⁽⁴⁾ Puola ei ole ilmoittanut Vatikaanin kanssa tekemästään konkordatista.

⁽⁵⁾ Ks. Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (Strasbourg) asiassa 30882/96, *Pellegrini v. Italia*, 26.7.2001 antama tuomio. Tuomiolla kumottiin Italian tuomioistuimen antama tuomio, jolla oli hyväksytty Rotan tuomioistuimessa muutoksenhaussa annettu avioliiton mitätöimistä koskeva päätös. Tuomio kumottiin, koska Rotan tuomioistuin oli rikkonut puolustautumisoikeutta.

2.9 Vaikka tapaukset, joissa syntyy toimivaltaristiriita, voivat osoittautua melko harvalukuisiksi, komitea katsoo, että yhteisön aloite on perusteltu, mikäli kyseisenlainen tilanne johtaa siihen, että loukataan perusoikeutta eli oikeutta vedota toimivaltaiseen tuomioistuimeen avioeroa, asumuseroa tai avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevan päätöksen julistamiseksi ja asian ratkaisemiseksi.

2.10 Yhteisön aloitteen tulisi siis johtaa lainvalinta- ja toimivaltasääntöjen yhdenmukaistamiseen, jotta voidaan välttää tällainen oikeussuojan epääminen.

2.11 Kyseisiin yhdenmukaistettuihin sääntöihin tulisi kuitenkin sisältyä päätöksen tunnustamista tai täytäntöönpanoa koskeva, oikeusjärjestyksen perusteiden pakottavuuteen nojautuva varauma, silloin kun päätökseen liittyy eurooppalainen näkökulma ja se annetaan kolmannessa maassa, jos kyseinen päätös asettaa jommankumman osapuolen osalta kyseenalaiseksi Euroopassa tunnustetun perusoikeuden tai muita oikeusjärjestyksen pakottavia säännöksiä, jotka tuomioistuimen on otettava huomioon ilman eri toimenpiteitä.

2.12 Yhteisön lainsäädännössä ei tulisi myöskään hyväksyä minkäänlaista kaikkia jäsenvaltioita sitovaa velvoitetta tunnustaa ilman ennalta sovittua täytäntöönpanomenettelyä avioeroa, avioliiton pätemättömäksi julistamista tai asumuseroa koskeva tuomio, joka on julistettu kolmannessa maassa ja joka koskee sellaisia unionin alueella asuvia henkilöitä, joilla ei ole minkään jäsenvaltion kansalaisuutta, jos toinen jäsenvaltio on tunnustanut kyseisen tuomion tuomion antaneen kolmannen maan kanssa solmitun kahdenvälisen sopimuksen perusteella. ⁽⁶⁾

2.13 Komitea katsoo, että oikeuspaikkasopimus tulisi sallia silloin, kun eroa haetaan yhteisellä sopimuksella, mikäli siteet valittuun oikeuspaikkaan ovat olemassa. Oikeuspaikkasopimus voitaisiin vaatia vahvistettavaksi virallisella (esimerkiksi notaarin vahvistamalla) asiakirjalla.

2.14 Komitea katsoo, että vanhempien oikeuksia, alaikäisten lasten huoltoa sekä varallisuusasioita koskevista eron todellisista vaikutuksista tulisi tehdä vertaileva tutkimus maittain, sillä kyseiset seikat on otettava huomioon silloin, kun vaarana on "kanteiden kilpajuoksu". Avioerokysymyksiä on joka tapauksessa vaikea käsitellä ottamatta lainkaan huomioon perhe- ja varallisuus oikeudellisia vaikutuksia, kuten vihreässä kirjassa on tehty, sillä kyseiset vaikutukset eroavat toisinaan maittain riippuen sovellettavasta lainsäädännöstä tai kansallisten tuomioistuinten tavanomaisesta oikeuskäytännöstä (esimerkiksi elatusta ja huoltajuutta koskevissa kysymyksissä).

⁽⁶⁾ Asia on itsestään selvä, kun kyse on jäsenvaltioiden tuomioistuinten päätöksiin sovellettavasta säädöksestä, mutta on kuitenkin parasta ilmaista asia täsmällisesti, jotta vältetään mahdolliset tulkintaongelmat.

2.15 Jäsenvaltioita tulisi kehottaa, jos ne eivät ole vielä niin tehneet, tutkimaan kaikkia mahdollisuuksia ottaa käyttöön vaihtoehtoisia riidanratkaisumenettelyjä ⁽⁷⁾ (esimerkiksi sovittelu) avioeroa-, asumuseroa- ja avioliiton pätemättömäksi julistamista koskevissa asioissa, joihin liittyy yhteisöulottuvuus. Tämä helpottaisi oikeussuojan saatavuutta ja lyhentäisi menettelyjä yksityisten oikeussubjektien kannalta.

2.16 Komitea pysyy valppaana tämän kansalaisten ja heidän liikkuvuutensa kannalta tärkeän asian suhteen. Se aikoo seurata

komission käynnistämän kuulemisen tuloksia ja jatkossa mahdollisesti esitettäviä yksityiskohtaisempia sääntelyehdotuksia, jotka voivat käsitellä uuden Bryssel II -asetuksen muuttamisen tai erityisen avioeroja koskevan asetuksen antamisen. Komitea haluaisi lisäksi saada tarkemmat tiedot maittain sellaisten avioerohakemusten määrästä, joihin liittyy yhteisöulottuvuus, ja sellaisten tapausten määrästä, joissa syntyy toimivalta-istiriitä, sekä muita asiaankuuluvia tietoja. Siten komitea voisi tutustua ongelmiin lähemmin valmistautuakseen mahdollisesti myöhemmin esitettävän avioeroihin sovellettavaa toimivaltaa ja lainsäädäntöä koskevan lainsäädäntöehdotuksen käsittelyyn.

Bryssel 28. syyskuuta 2005

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Anne-Marie SIGMUND

⁽⁷⁾ Komission vihreä kirja vaihtoehtoisista riidanratkaisumenettelyistä siviili- ja kauppaoikeudellisissa asioissa, KOM(2002) 196.